પ્રશ્નપત્ર - 3

SKP SCHOOL - RAJKOT

વિષય : સંસ્કૃત

ધોરણ : 10	સમય : 3 કલાક	કુલ ગુણ : 80

વિભાગ – A

⇒ अधोदत्तस्य गद्यखण्डस्य गुर्जरभाषायाम् अनुवादं कुरुत । (कोऽपि एकः) [04]

● **નીચે આપેલા ગદ્યખંડનો ગુજરાતી ભાષામાં અનુવાદ કરો. (કોઈ પણ એક)**

(1) कूटनाथः धैर्यमवलम्ब्य शान्तवचसा अवदत्, ''महोदय ! यदि पात्राणां जन्म भवति, तर्हि तेषां मरणमपि भवति । पूर्वं जातानि पात्राणि भवतः गृहे विलसन्ति । यानि पात्राणि भवद्भिः दत्तानि तानि मम गृहे मृतानि । तत्र अहं किं कर्तुं समर्थः । पश्य,

जन्म भवति पात्राणां मरणे संशयः कथम् ।
जगति यत्समुत्पन्नं नश्यति सर्वथा ध्रुवम् ॥''

અથવા

(2) अथ तयोः निश्चयं ज्ञात्वा अनागतविधाता निष्क्रान्तः सह परिजनेन । द्वौ इमौ तत्रैव जलाशये स्थितौ । अपरेद्युः धीवरैः आगत्य जलाशये जालं क्षिप्तम् । जालेन बद्धः प्रत्युत्पन्नमतिः मृतवद् आत्मानं संदर्श्य स्थितः । ततो जालाद् अपसारितः यथाशक्ति उत्प्लुत्य गम्भीरं नीरं प्रविष्टः । यद्भविष्यः धीवरैः प्राप्तः व्यापादितः च । अत एवोक्तम्-

अनागतविधाता च प्रत्युत्पन्नमतिस्तथा ।
द्वावेतौ सुखमेधेते यद्भविष्यो विनश्यति ॥

⇒ अधोदत्तानां संस्कृत-प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृते लिखत । (कौ अपि द्वौ) [02]

● **નીચે આપેલા સંસ્કૃત પ્રશ્નોના ઉત્તર સંસ્કૃતમાં લખો. (કોઈપણ બે)**

(3) सरोवरस्य जलं कीदृशम् आसीत् ?

(4) कीदृशाः जनाः एकस्मिन् स्थाने भ्रमन्ति ?

(5) हेमचन्द्राचार्येण रचितस्य अलंकारशास्त्रीय ग्रन्थस्य नाम किमस्ति ?

⇒ अधोदत्तानां प्रश्नानाम् उत्तराणि गुर्जरभाषायां लिखत । (कौ अपि द्वौ) [04]

● **નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ઉત્તર ગુજરાતી ભાષામાં લખો. (કોઈપણ બે)**

(6) સજીવોમાં સ્વાભાવિક સાદશ્ય કયા કારણથી હોય છે ?

(7) સમુદ્ર સુધી જવામાં કાષ્ઠખંડને કયાં કયાં વિઘ્ન આવી શકે છે ?

(8) માછીમારોનું વચન સાંભળીને માછલાઓએ પરસ્પર શું કહ્યું ?

⇒ अधोदत्तस्य विषयस्य उपरि सङ्क्षेपेण टिप्पणीं लिखत । (कोऽपि एकः) [02]

● **નીચે આપેલા વિષય ઉપર ટૂંકનોંધ લખો. (કોઈપણ એક)**

(9) બ્રહ્માનો દુર્વાસાને ઠપકો

અથવા

(10) શક્તિકુમારની પરીક્ષા યોજના

● अधोदत्तं गद्यखण्डं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृते लिखत । [04]

નીચે આપેલો ગદ્યખંડ વાંચીને પ્રશ્નોના ઉત્તર સંસ્કૃતમાં લખો.

(11) एकदा सिद्धराजः विचारपथम् आरूढः । सः अचिन्तयत्, 'मालवविजयेन अहं धनस्य स्वामित्वं प्राप्तवान् । तस्य ग्रन्थागारः अपि मया प्राप्तः । परन्तु भोजव्याकरणेन भोजस्य यादृशी कीर्तिर्वर्तते तादृशी कीर्तिर्मया न प्राप्ता । अतः एतादृशं किमपि करणीयं येन मदिया कीर्तिरपि तादृशी भवेत् यादृशी भोजस्यास्ति ।'

प्रश्नाः :- (A) एकदा सिद्धराजः कुत्र आरूढः ?

(B) सिद्धराजः मालवविजयेन कस्य स्वामित्वं प्राप्तवान् ?

(C) सिद्धराजः धनेन सह किं प्राप्तवान् ?

(D) सिद्धराजेन किं न प्राप्तम् ?

વિભાગ – B

⇒ अधोदत्तस्य पद्यखण्डस्य गुर्जरभाषायाम् अनुवादं कुरुत । (कोऽपि एकः) [04]

● **નીચે આપેલા પદ્યખંડનો ગુજરાતી ભાષામાં અનુવાદ કરો. (કોઈપણ એક)**

www.wingofeducation.com

(12) (A) तैलं मर्दय काये त्वं ततः स्नानं समाचर ।
यथाविधि जलेनैव वस्त्रं स्वीयं प्रधावय ॥

(B) त्यज दुर्जनसंसर्गं भज साधुसमागमम् ।
कुरु पुण्यमहोरात्रं स्मर नाम हरेः सदा ॥

अथवा

(13) (A) प्रारभ्यते न खलु विघ्नभयेन नीचैः ।
प्रारभ्य विघ्नविहताः विरमन्ति मध्याः।
विघ्नैः पुनः पुनरपि प्रतिहन्यमानाः
प्रारभ्य चोत्तमजना न परित्यजन्ति ॥

⇒ अधोदत्तानां संस्कृत प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृते लिखत ।(कौ अपि द्वौ) **[02]**

● **નીચે આપેલા સંસ્કૃત પ્રશ્નોના ઉત્તર સંસ્કૃતમાં લખો. (કોઈપણ બે)**

(14) हेयं किम् अस्ति ?

(15) भग्नधन्वा रावणः कुत्र पतितः ?

(16) कः भक्तः भगवतः प्रियः ?

⇒ अधोदत्तानां प्रश्नानाम् उत्तराणि गुर्जरभाषायां लिखत । (केऽपि त्रयः) **[06]**

● **નીચે આપેલ પ્રશ્નોના ઉત્તર ગુજરાતી ભાષામાં લખો. (કોઈપણ ત્રણ)**

(17) ભકત પોતાના કયા કયા સ્વજનોને છોડીને માતાને પોતાની એક માત્ર ગતિ માને છે ?

(18) ઋષિ સૂર્ય પાસે શાની યાચના કરે છે ?

(19) ગુરૂ કેવા હોવા જોઈએ ?

(20) કાર્યનો પ્રારંભ ન કરનારને કેવા માણસ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે ?

⇒ श्लोकपूर्तिं कुरुत । (कौ अपि द्वौ) **[04]**

● **શ્લોકપૂર્તિ કરો. (કોઈપણ બે)**

(21) विवादे विषादे .... त्वमेका भवानि ॥

(22) जातस्य हि .... शोचितुमर्हसि ॥

(23) सं गच्छध्वं .... उपासते ॥

વિભાગ – C

⇒ अधोदत्तस्य नाट्यखण्डस्य गुर्जरभाषायाम् अनुवादं कुरुत । (कोऽपि एकः) **[04]**

● **નીચે આપેલા નાટ્યખંડનો ગુજરાતી ભાષામાં અનુવાદ કરો. (કોઈપણ એક)**

(24) शाण्डिल्यः – अविहा ! व्याघ्रेण गृहीतोऽस्मि । मोचयथ व्याघ्रमुखात् । अनाथ इव व्याघ्रेण खादितोऽस्मि । इदं खलु रुधिरं प्रस्रवति कण्ठात् ।

परिव्राजकः – शाण्डिल्य ! न भेतव्यं, न भेतव्यम् । मयूरः खलु एषः ।

शाण्डिल्यः – सत्यं मयूरः ।

परिव्राजकः – अथ किम् । सत्यं मयूरः ।

अथवा

(25) पुनीतः – प्रथमं कार्यम् अस्ति दुःखानुभूतिः । मनुष्य एव दुःखेन दुःखितो भवितुमर्हति, सुखेन च सुखितः । अतः दुर्घटनया पीडाग्रस्तं दुःखितं जनं दृष्ट्वा मनुष्येण दुःखानुभूतिः करणीया भवति । यः खलु एतादृशं जीवं पश्यन् अपि दुःखं न अनुभवति, सः मनुष्यः नास्ति, अपि तु सः प्रस्तरः एव । यतो हि प्रस्तरः कदापि अन्यस्य दुःखं न अनुभवति ।

सुनीतः – यथार्थं भवानाह । मयापि बहुधा अपरिचितं दुर्घटनाग्रस्तं जनं पश्यता दुःखमनुभूतमस्ति ।

⇒ अधोदत्तं वाक्यं कः वदति इति लिखत । (कौ अपि द्वौ) **[02]**

● **નીચે આપેલાં વાકયો કોણ બોલે છે તે લખો. (કોઈપણ બે)**

(26) शकुनिरेष व्याहरति – दुर्योधनः

(27) भवानेव तावत् प्रथमः – घटोत्कचः

(28) मार्गे कदाचित् दुर्घटनाः अपि घटन्ति – पुनीतः

– चाणक्यः

⇒ अधोदत्तानां प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत । (कौ अपि द्वौ) [04]

● નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો. (કોઈપણ બે)

(29) કયાં મનુષ્યની પશુમાં ગણના થાય છે ?

(30) અભિમન્યુનું મૃત્યુ થતાં અર્જુને કરેલા વિલાપ વિશે લખો.

(31) રાક્ષસના પરિવારની સોંપણી કરવા અંગે ચંદનદાસ શો ઉત્તર આપે છે ?

⇒ अधोदत्तयोः विषययोः उपरि सङ्क्षेपेण टिप्पणीं लिखत । (कौ अपि द्वौ) [04]

● નીચે આપેલા વિષય ઉપર ટૂંકનોંધ લખો. (કોઈપણ બે)

(32) ચંદનદાસ

(33) પરિવ્રાજક

(34) ઘટોત્કચ

⇒ कोष्ठागतानि पदानि प्रयुज्य वाक्यं रचयत । (कौ अपि द्वौ) [02]

● કૌસમાં આપેલાં પદોનો ઉપયોગ કરીને વાક્યો બનાવો. (કોઈપણ બે)

(35) ધૃતરાષ્ટ્ર કૌરવોના પિતા હતા. (धृतराष्ट्र कौरव जनक अस्)

(36) પથ્થરો અચેતન હોય છે. (प्रस्तर अचेतन भू)

(37) શેઠના પુત્રને પોતાના ઘરે લઈ આવી. (श्रेष्ठिपुत्र स्वगृह आ + नि)

વિભાગ – D

⇒ अधोदत्तानां प्रश्नानां सूचनानुसारम् उत्तराणि लिखत ।

● નીચે આપેલા પ્રશ્નોના સૂચના મુજબ ઉત્તરો લખો.

(38) 'सद्भिः' शब्दस्य समानार्थकं शब्दम् अधोदत्तेभ्यः विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत । [01]
शिला, असद्भिः, सज्जनः

(39) 'आर्तः' शब्दस्य विरूद्धार्थकं शब्दम् अधोदत्तेभ्यः विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत । [01]
दुःखम्, सुखम्, तापः

(40) अधोदत्तेभ्यः क्रियापदेभ्यः वर्तमानकालस्य उत्तमपुरुषस्य बहुवचनस्य रूपं चित्वा लिखत । [01]
जानाति, जानामि, जानामः

(41) अधोदत्तेभ्यः क्रियापदेभ्यः सामान्य भविष्यकालस्य मध्यमपुरुषस्य द्विवचनस्य रूपं चित्वा लिखत । [01]
भविष्यामि, पठिष्यथः, लेखिष्यन्ति

(42) अधोदत्तेभ्यः क्रियापदेभ्यः आज्ञार्थकाल-अन्यपुरुषस्य एकवचनस्य रूपं चित्वा लिखत । [01]
पठानि, लिखतम्, वदताम्

(43) अधोदत्तेभ्यः, क्रियापदेभ्यः विध्यर्थकाल – अन्यपुरुषस्य बहुवचनस्य रूपं चित्वा लिखत । [01]
गच्छेरन्, गच्छेत, गच्छेताम्

(44) अधोदत्तेभ्यः वाक्येभ्यः योग्यं 'स्म' प्रयोगं वाक्यं चित्वा लिखत । [01]
(A) अर्जुनोऽपि जातहर्षः संलग्नः भवन्ति स्म ।
(B) अर्जुनोऽपि जातहर्षः संलग्नः भवति स्म ।
(C) अर्जुनोऽपि जातहर्षः संलग्नः भवसि स्म ।
(D) अर्जुनोऽपि जातहर्षः संलग्नः भवतः स्म ।

(45) अधोदत्तेभ्यः नामरूपेभ्यः पञ्चमी-विभक्तेः एकवचनस्य रूपं चित्वा लिखत । [01]
शिष्यहिताय, शिष्यहितात्, शिष्यहितस्य

(46) अधोदत्तेभ्यः क्रियापदेभ्यः षष्ठी-विभक्तेः बहुवचनस्य रूपं चित्वा लिखत । [01]
बालानाम्, छात्राः, बालिकया

(47) उपपदविभक्तेः प्रयोगं कृत्वा रिक्तस्थानं पूरयत । [01]
अयं .... सह समुद्रं प्राप्स्यति । (जलप्रवाहेण , जलप्रवाहस्य, जलप्रवाहात्)

(48) प्रकोष्ठात् युक्तं सङ्ख्यापदं चित्वा रिक्तस्थानं पूरयत । [01]
अहम् अस्य देशस्य .... सैनिकः । (एकः, एका, एकम्)

(49) रेखाङ्कितपदस्य कृदन्तप्रकारं लिखत । [01]
गावो दिवसं चरितवत्यो सायंकाले गोष्ठेषु <u>समागत्य</u> यो यस्याः वत्सो भवति । (सम्बन्धकभूतकृदन्त, विध्यर्थकृदन्त, हेत्वर्थकृदन्त)

(50) अधोदत्तस्य सन्धिविच्छेदं कुरुत । [01]

शाश्वतोऽयम् (शाश्वतो + अयम्, शाश्वतः + यम्, शाश्वतः + अयम्)

(51) अधोदत्तस्य सन्धियुक्तं पदं दत्तेभ्यः विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत । [01]

येन + असि (येनोसि, येनासि, येनसि)

⇒ **अधोदत्तयोः सामासिकपदयोः समासप्रकारौ दत्तेभ्यः विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत ।** [02]

(52) कमललोचने (कर्मधारयः, बहुव्रीहिः, द्वन्द्वः)

(53) महावृक्षः (कर्मधारयः, बहुव्रीहिः, द्वन्द्वः)

વિભાગ – E

(54) **अधोदत्तानि वाक्यानि कथानक क्रमानुसारेण स्थापयत ।** [04]

● **નીચે આપેલા વાકયો કથાનક ક્રમાનુસાર ગોઠવો.**

(A) विक्रमस्य द्वादश्यां शताब्धां सिद्धराजः जयसिंहः मालवविजयं कृतवान् ।

(B) धनेन सह तत्रत्यः ग्रन्थारोऽपि तस्य हस्तगतो जातः

(C) एकदा सिद्धराजः विचारपथम् आरूढः ।

(D) अतः एतादृशं किमपि करणियं येन मदिया कीर्तिरपि तादृशी भवेत् यादृशी भोजस्यास्ति ।

(55) **अधोदत्तं गधखण्डं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृते लिखत ।** [04]

● **નીચે આપેલો ગદ્યખંડ વાંચીને પ્રશ્નોના ઉત્તર સંસ્કૃતમાં લખો.**

धारादेशे भोजः नाम नृपतिः । स सर्वदा प्रजाः रक्षति । कदाचित् कस्यचित् कुम्भकारस्य भार्या राजगृहं गच्छति द्वारपालं वदति च, ''हे द्वारपाल, अहं भूपस्य समीपं गमनाय तस्य च दर्शनाय अत्र आगच्छम्' इति । द्वारपालः पृच्छति,'' किं प्रयोजनं नृपस्य दर्शनेन?'' इति । सा अकथयत् , 'तत् अहम् नृपस्य अग्रे एव भाषे' इति ।

प्रश्नाः

(A) धारा नगरे किं नाम नृपतिः ?

(B) भोजः सर्वदा किं करोति ?

(C) कदाचित् कस्यचित् तस्य समीपे का गच्छति ?

(D) सा द्वारपालं किं वदति ?

⇒ **कर्ता – कृतीनां योग्यं मेलनं कुरुत । (कौ अपि द्वौ)** [02]

● **કર્તા સાથે યોગ્ય કૃતિ જોડો. (કોઈપણ બે)**

(56)	सिद्धहैमशब्दानुशासनम्	–	शुद्रकः
(57)	रामायणम्	–	हेमचन्द्राचार्यः
(58)	अष्टाध्यायी	–	पाणिनी
		–	महर्षि वाल्मीकि :

⇒ **रेखाङ्कितानि पदानि शुद्धानि कृत्वा गधखण्डं पुनः लिखित । (केऽपि त्रयः)** [03]

● **રેખાંકિત પદોને શુદ્ધ કરીને ગદ્યખંડ ફરીથી લખો.(કોઈપણ ત્રણ)**

(59) सिद्धराजस्य जयसिंहस्य निवेदनेन प्रेरिताः हेमचंद्राचार्याः एकमपूर्व व्याकरणग्रंथं रचितवंतः । सिद्धहैमव्याकरणं इति नाम्ना प्रसिद्धः अस्ति ।

⇒ **अधोदत्तस्य श्लोकस्य अनुवादं कृत्वा अर्थविस्तारं कुरुत । (कोऽपि एकः)** [03]

● **નીચે આપેલ શ્લોકનો અનુવાદ કરીને અર્થ વિસ્તાર કરો. (કોઈપણ એક)**

(60) श्रद्धावान् लभते ज्ञानं तत्परः संयतेन्द्रियः ।
ज्ञानं लब्ध्वा परां शान्तिमचिरेणाधिगच्छति ॥

अथवा

(61) शिक्षा क्षयं गच्छति कालपर्ययात्
सुबद्धमूलाः निपतन्ति पादपाः ।
जलं जलस्थानगतं च शुष्यति
हुतं च दत्तं च तथैव तिष्ठति ॥

www.wingofeducation.com